

Vuoden 1988 presidentinvaalit

HEIKKI PALOHEIMO

ABSTRACT
Presidential
Election
of Finland
in 1988

There was a presidential election in Finland early in the year 1988. Five candidates contested for the presidency. The article examines mass support for each of the candidates. Dr. Koivisto got 48 per cent of the votes. One half of the support came from Social Democrats, the other half from people identified with other parties or with no party identification at all. Koivisto's success was mainly based on his positive image among the electorate. Mr. Väyrynen got 20 per cent of the votes. Most of his support came from loyal supporters of the Centre Party, but with his campaign themes he won votes from other parties, too. Mr. Holkeri got 18 per cent of the votes. His support came from Conservatives, but one fifth of the Conservatives voted for Koivisto and about ten per cent voted for Väyrynen. Mr. Kivistö's main support came from People's Democrats, minority Communists and the Greens. Only one fourth of the minority Communists voted for their own candidate, Mr. Kajanoja.

Tutkimusongelma

Tässä artikkelissa tarkastellaan presidenttiehdokkaiden saamaa kannatusta vuoden 1988 presidentinvaaleissa. Tarkoituksena on arvioida, missä määrin 1. kansalaisten puoluesamaistuminen, 2. ehdokkaiden imago ja 3. vaalikampanjan teemat ovat vaikuttaneet kunkin presidenttiehdokkaan kannatukseen. Näillä kaikilla tekijöillä on oma merkityksensä ja eri ehdokkaiden kannatukseen ne vaikuttavat toisistaan poikkeavina yhdistelminä.

Toiseksi artikkelissa tarkastellaan eri puolueiden ja vaaliliittojen menestystä valitsijamiesvaaleissa. Valitsijamiesvaaleissa saatua kannatusta verrataan puolueiden saamaan kannatukseen vuoden 1987 eduskuntavaaleissa ja arvioidaan puolueiden välisiä kannatussiirtymiä.

Aineisto ja menetelmät

Suora vaali

Tutkimus tehdään ekologisella aineistolla. Presidenttiehdokkaiden kannatusta tarkasteltaessa selitettävänä muuttujana on kunkin presidenttiehdokkaan saama prosenttiosuus suoran vaalin äänistä kuntapohjaisessa tiedostossa (Tasavalan presidentin vaalit 1988). Ehdokkaiden kannatusta selitetään puolueiden viime vuoden eduskuntavaaleissa saamalla ääniosuuksilla (Eduskuntavaalit 1987). Tarkoituksena on selvittää, mikä puolueiden vahvan kannatuksen alueilla kunkin presidenttiehdokas menestyi hyvin ja minkä puolueiden vahvan kannatuksen alueilla he menestyivät huonosti.

Tilastollisena menetelmänä käytetään korrelaatioita ja osittaiskorrelaatioita (SYSTAT 1985,

173—179, 257—258). Lähtökohtana on se itseltään selvä havainto, että presidenttiehdokkaat saavat runsaasti kannatusta juuri oman puolueensa vahvan kannatuksen alueilla. Tarkastelua jatketaan laskemalla kunkin presidenttiehdokkaan ja eri puolueiden kannatuksen välisiä osittaiskorrelaatioita siten, että presidentin puolueen kannatus on kussakin tapauksessa vakioitu. Tällä tavalla saadaan kunkin presidenttiehdokkaan kannatuksen vaihtelusta pyyhittyä pois se osa, joka voidaan selittää ehdokkaan oman puolueen kannatuksen vaihtelulla. Osittaiskorrelaatiot kuvaavat tällöin sitä, kuinka suuri on presidenttiehdokkaan kannatuksen ja muiden puolueiden kannatuksen välinen kovarianssi, kun presidenttiehdokkaan kannatuksen vaihtelusta on eliminoitu se osa, joka voidaan selittää ehdokkaan oman puolueen kannatuksen vaihtelulla.

Maa jakaantuu selvästi toisistaan poikkeaviin poliittisiin ilmastoalueisiin (ks. esim. Rantala 1970; Paloheimo 1988). Presidenttiehdokkaiden eri puolueista saama tuki saattaa vaihdella poliittiselta ilmastoalueelta toiselle. Näissä presidentinvaaleissa on erityisesti korostettu maan poliittista kahtiajakaantumista etelän rintamaihinkin ja muuhun Suomeen. Hallituspuolueet SDP ja KOK saavat vahvimman kannatuksensa etelän rintamailta. Keskustapuolue taas saa vahvimman kannatuksensa pohjois-Suomen maaseudulla.

Tässä artikkelissa presidenttiehdokkaiden kannatuksen ja eri puolueiden kannatuksen välisiä yhteyksiä tarkastellaan erikseen etelä-Suomessa sekä väli- ja pohjois-Suomessa. Etelä-Suomeen kuuluvat Helsingin, Uudenmaan, Turun eteläinen ja pohjoinen, Hämeen eteläinen ja pohjoinen sekä Kymen läänin vaalipiirit. Muut vaalipiirit kuuluvat väli- ja pohjois-Suomeen. Ahvenanmaa ei ole lainkaan mukana tilastollisissa analyyseissa.

Presidenttiehdokkaiden kannatuksen ja eri puolueiden kannatuksen väliset osittaiskorrelaatiot esitetään tauluissa 2 ja 3.

Valitsijamiesvaali

Valitsijamiesvaalissa on suoraa vaalia paremmat mahdollisuudet vertailla eri puolueiden vaalimenestystä viime vuoden eduskuntavaalimenestykseen. On mahdollista tarkastella erikseen myös SDP:n ja SMP:n menestystä viime vuoden eduskuntavaaleihin verrattuna.

Valitsijamiesvaaleissa selitettävänä muuttujana pidetään kunkin vaaleihin osallistuvan puolueen kannatuksen muutosta (prosentteina äänistä) viime vuoden eduskuntavaaleihin verrattuna. Korrelaatiokertoimien avulla voidaan tarkastella miten eri puolueiden voitot ja tappiot yhdistyvät toisiinsa. Lisäksi voidaan tarkastella, miten eri puolueiden voitot ja tappiot yhdistyvät vaaleihin osallistumattomien puolueiden kannatuksen tasoon.

Korrelaatiokertoimiin perustuvan tarkastelun ongelmana on se, että RKP:n alueellisesti keskitynyt tuki on jakaantunut kolmelle ehdokkaalle, Koivistolle, Väyryselle ja Holkerille. Se vaikuttaa ratkaisevasti muutoskorrelaatioihin. Tämän takia puolueiden välisiä kannatussiirtymiä tarkastellaan sellaisten osittaiskorrelaatiokertoimien avulla, joissa RKP:n kannatus vuoden 1987 eduskuntavaaleissa on vakioitu.

Valitsijamiesvaalien kannatussiirtymien osittaiskorrelaatiokertoimet esitetään tauluissa 4 ja 5.

Mauno Koiviston kannatus

Imago

Sekä vuoden 1982 presidentinvaaleissa että tämän vuoden presidentinvaaleissa Mauno Koivisto sai melkein yhtä paljon ääniä kuin muut ehdokkaat yhteensä. Hänen kannatuksensa on yli kaksinkertainen SDP:n eduskuntavaalikannatukseen verrattuna. Koivistosta syntynyt mielikuva, imago, on aivan ratkaisevasti vaikuttanut hänen kannatukseensa. Noin puolet Koivistoa äänestäneistä kansalaisista on äänestänyt häntä pikemminkin ehdokkaasta syntyneen mielikuvan kuin perinteisen puoluesamaistumisen perusteella.

Koiviston kansansuosio perustuu moniin erilaisiin tekijöihin. Kannatuksensa vasemmiston keskuudessa Koivisto on luonut jo 1960-luvun kansanrintamayhteistyön aikana. Paasion ja Koiviston kansanrintamahallitukset 1960-luvun lopulla synnyttivät kuvan Koivistosta vasemmistoyhteistyötä harjoittavana poliitikkona. Keskitetyn tulopoliittisen järjestelmän kehittäminen Koiviston hallituksen aikana synnytti kuvan Koivistosta teollisen ja palveluyhteiskunnan miehenä. Koiviston rooli tulopoliittikan edellyttämän konsensuksen rakentajana on saanut vastakaikua

myös porvarillisesti ajattelevien ihmisten keskuudessa.

Koivisto on aina esiintynyt epäpoliittikkomaisesti ja kansanomaisesti. Vaikka hänellä on ollut tärkeä rooli suomalaisen tulopolitiikan kehittämisessä, hän ei ole koskaan omaksunut tulopolitiikan tekijöille ominaista teknokraattista puhetyyliä. Koiviston epäpoliittikkomainen ja kansaomainen esiintyminen on saanut runsaasti vastakaikua horisontaalisesti lohkoutuneessa yhteiskunnassa, jossa puolueisiin on suhtauduttu kriittisesti. Vaikka konsensuspolitiikka on viime vuosina joutunut kritiikin kohteeksi, se ei näytä murentaneen Koiviston suosiota.

1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa Koivisto luultavasti lisäsi kannatustaan enemmänkin porvarillisesti ajattelevien ihmisten keskuudessa. Matalan profiilin politiikka sopii hyvin, paitsi puoluevastaiseen ilmapäiriin, myös markkinahenkiseen ilmapäiriin, jossa poliittisen ohjauksen alue ylipäättään halutaan pitää suppeana.

Koiviston kaupunkilainen tausta ja talouspoliittinen sitoutuminen teollisuus- ja palveluyhteiskunnan rakentajaksi helpotti kannatuksen keräämistä sekä vasemmistosta että oikeistosta. Niistä tuli vasemmistoa ja oikeistoa yhdistävä yhteinen nimittäjä.

Vaalimenestys vuonna 1982

Vuoden 1982 valitsijamiesvaaleissa Koiviston valitsijamiesehdokkaat saivat 43 % äänistä. Äänestysaktiivisuuden nousu ennätyslukemiin suosi tuolloin selvästi Koiviston menestystä. Koiviston vaaliliitot onnistuivat mobilisoimaan nukkuvien puolueesta erityisesti nuorisoa, naisia ja eteläsuomalaisia (Martikainen & Yrjönen 1983).

Ääniä tuli myös muista puolueista. Koiviston valitsijamiesehdokkaat menestyivät hyvin alueilla, joissa Kokoomus oli edennyt 1970-luvulla. Etelä-Suomessa Koiviston valitsijamiesehdokkaat menestyivät hyvin myös Keskustapuolueen vahvan kannatuksen alueilla. Väli- ja pohjois-Suomessa Keskustapuolue sen sijaan onnistui paremmin säilyttämään kannatuksensa. (Ma.)

Koiviston menestys vuonna 1982 kytkeytyi selvästi myös aikaisempiin kekkosvastaisiin mielialoihin. Koiviston valitsijamiesehdokkaat menestyivät hyvin sellaisilla alueilla, joissa äänestysaktiivisuus vuoden 1978 valitsijamiesvaaleissa jäi al-

haiseksi. Lisäksi he menestyivät hyvin sellaisilla alueilla, joilla Kekkonen vaaliliiton oppositio menestyi hyvin vuonna 1978 (Ma.).

Koiviston kannattajakunta on tavattoman heterogeeninen kansanjoukko. Siihen kuuluu vasemmistolaisesti ajattelevia ja oikeistolaisesti ajattelevia ihmisiä. Siihen kuuluu moniin eri puolueisiin samaistuneita ihmisiä, mutta myös puolueisiin välinpitämättömästi suhtautuvia ihmisiä. Siihen kuuluu ihmisiä, jotka halusivat vaihtoehtoa Kekkonen hallitsemistavalle ja toisaalta ihmisiä, jotka kannattavat konsensuspolitiikan jatkamista. Siihen kuuluu ihmisiä, jotka vasemmiston perinteiden mukaisesti toivovat presidentin korostavan eduskunnan asemaa valtiollisena vallankäyttäjänä, mutta myös ihmisiä, jotka odottavat presidentin ratkaisevan kaikki tärkeät yhteiskunnalliset ongelmat työttömyyttä myöten.

Vaalikampanja

Tämän vuoden presidentinvaaleissa Koiviston vaalikampanja oli kaikkein amerikkalaistyyppisin. Hän esiintyi suurissa joukkotilaisuuksissa, mutta puheet pidettiin pikemminkin tiedotusvälineille. Tavoitteena oli saada jokin uusi teema tiedotusvälineisiin kampanjan jokaisena päivänä.

Vaaliteemojen valinta ei varmaankaan ollut Koivistolle helppo tehtävä. Hänellä on poliittisesti hyvin kirjava kannattajakunta. Konkreettiset kannanotot melkein mistä tahansa asiasta voivat pahoittaa joidenkin Koiviston kannattajien mielen.

Koivisto rajasi vaaliteemansa vahvasti presidentin asemaan ja tehtäviin. Hän korosti eduskunnan ja hallituksen asemaa sisäpoliittisessa päätöksenteossa, esitti presidentin toimikausien rajoittamista ja toivoi selkeitä pelisääntöjä siihen, minkälaisissa tilanteissa presidentti voi vapauttaa hallituksen tai ministerin tehtävistään.

Useimmat Koiviston esittämistä vaaliteemoista olivat varmaankin kansalaisten kannalta neutraaleja. Niillä tuskin pahoitettiin kenenkään mieltä. Mutta ne eivät ilmeisesti myöskään vedonneet ihmisiin siten, että Koivisto olisi kampanjateemojensa avulla lisännyt kannatustaan. Mieliopidietistelujen mukaan Koiviston suosio oli presidentinvaalikampanjan loppuvaiheessa pikemminkin laskemassa (Taloustutkimus 1987 ja 1988).

Vaalitulos

Koivisto sai suorassa vaalissa 47.9 % äänistä. Koivisto lisäsi kannatustaan kaikissa vaalipiireissä kuuden vuoden takaisin valitsijamiesvaaleihin verrattuna. Tätäkin paremmalta Koiviston menestys näyttää, kun tulosta verrataan hänet presidenttiehdokkaakseen asettaneiden puolueiden, SDP:n ja SMP:n yhteiseen kannatukseen viime eduskuntavaaleissa. Helsingissä, Uudellamaalla ja Turun eteläisessä vaalipiirissä Koiviston kannatus oli yli 20 %-yksikköä suurempi kuin SDP:n ja SMP:n yhteinen kannatus eduskuntavaaleissa. Pohjois-Suomessa Koiviston kannatus ylitti SDP:n ja SMP:n yhteisen kannatuksen vain vähän yli 10 %-yksiköllä. Koivisto pystyi siis etelä-Suomessa keräämään kannatusta yli puoluerajojen paremmin kuin pohjois-Suomessa.

Valitsijamiesvaalissa Koiviston kannatus jakaantui kolmelle eri vaaliliitolle, SDP:lle, SMP:lle ja Pro Koivisto -liikkeelle. SDP:n vaaliliitot saivat 37.5 % kaikista äänistä (hylätyt äänet mukaan lukien), SMP sai 3.8 % ja Pro Koivisto -liike 2.9 %. Koiviston valitsijamiesvaalissa sama kannatus jäi 3.4 %-yksikköä hänen suorassa vaalissa saamaansa kannatusta pienemmäksi. Osa Koivistoa suorassa vaalissa äänestäneistä ei ole käyttänyt äänioikeuttaan valitsijamiesvaalissa tai on äänestänyt jonkun muun presidenttiehdokkaan valitsijamiesehdokkaista.

SDP:n vaaliliittojen kannatus oli 13 %-yksikköä suurempi kuin puolueen kannatus vuoden 1987 eduskuntavaaleissa. Huomattava osa Koiviston porvarillisista tukijoista on siis äänestänyt valitsijamiesvaalissa SDP:n listoja.

Kannatus eri puolueissa

Taulusta 1 nähdään, että Koiviston kannatuksen ja SDP:n eduskuntavaalikannatuksen välinen korrelaatio on etelä-Suomessa 0.66 sekä väli- ja pohjois-Suomessa 0.78. Koiviston kannatuksen korrelaatio oman puolueen kannatuksen kanssa on alhaisempi kuin kenelläkään muulla presidenttiehdokkaalla. Koivisto saa yli puolet kannatuksestaan muiden puolueiden kuin SDP:n kannattajilta. Muut presidenttiehdokkaat saavat selvästi suuremman osan kannatuksestaan oman puolueensa kannattajilta. Etelä-Suomessa Koiviston

Taulu 1. Presidenttiehdokkaiden kannatuksen 1988 ja ehdokkaan oman puolueen kannatuksen 1987 väliset korrelaatiot etelä-Suomen kunnissa (N = 210) sekä väli- ja pohjois-Suomen kunnissa (N = 235)

	Etelä-Suomi	Väli- ja pohjois-Suomi
Jouko Kajanoja	0.92	0.83
Paavo Väyrynen	0.90	0.86
Kalevi Kivistö	0.88	0.94
Harri Holkeri	0.84	0.93
Mauno Koivisto	0.66	0.78

Taulu 2. Presidenttiehdokkaiden kannatuksen 1988 ja eri puolueiden kannatuksen 1987 väliset osittaiskorrelaatiot¹ etelä-Suomen kunnissa (N = 210)

	Kajanoja	Väyrynen	Kivistö	Holkeri	Koivisto
SDP	.01	-.29	.32	-.12	.
KOK	-.08	-.52	.22	.	-.36
KESK	-.03	.	-.46	-.36	-.71
SKDL	.22	-.38	.	-.18	-.14
SMP	-.06	.20	-.10	-.14	.
RKP	.03	.57	-.11	.59	.76
VIHR	-.03	-.27	.56	.13	.02
DEVA	.	-.37	.60	-.02	.05
SKL	-.11	.10	.15	-.20	-.31
SEP	-.04	-.22	.18	-.02	.03
LKP	.03	-.19	.53	.16	.07

¹ Vakioitu kunkin presidenttiehdokkaan oman puolueen kannatuksella vuoden 1987 eduskuntavaaleissa. Koiviston kohdalla osittaiskorrelaatiot on vakioitu sekä SDP:n että SMP:n eduskuntavaalikannatuksella.

Taulu 3. Presidenttiehdokkaiden kannatuksen 1988 ja eri puolueiden kannatuksen 1987 väliset osittaiskorrelaatiot¹ väli- ja pohjois-Suomen kunnissa (N = 235)

	Kajanoja	Väyrynen	Kivistö	Holkeri	Koivisto
SDP	-.05	-.64	.17	.00	.
KOK	-.07	-.39	.14	.	-.26
KESK	.05	.	-.11	-.17	-.73
SKDL	.24	-.16	.	-.24	-.22
SMP	.04	-.15	-.16	-.02	.
RKP	-.07	.76	-.15	.40	.81
VIHR	.03	-.19	.29	-.22	-.06
DEVA	.	.08	.60	-.13	-.17
SKL	-.02	-.06	-.04	.03	-.03
SEP	-.03	-.06	.14	-.21	-.14
LKP	-.11	-.16	.33	-.06	-.04

¹ Ks. taulun 2 alaviitettä 1.

kannatuksen yhteys SDP:n kannatukseen on vielä pienempi kuin väli- ja pohjois-Suomessa.

Taulussa 2 esitetään kunkin presidenttiehdokkaan suorassa vaalissa saaman kannatuksen ja eri puolueiden eduskuntavaaleissa 1987 saaman kannatuksen väliset osittaiskorrelaatiot etelä-Suomen kunnissa, kun presidenttiehdokkaan oman puolueen kannatus eduskuntavaaleissa 1987 on vakioitu. Koiviston kohdalla on vakioitu sekä SDP:n että SMP:n kannatus. Taulussa 3 esitetään vastaavat osittaiskorrelaatiot väli- ja pohjois-Suomessa.

Kaikkein selvimmin Koiviston vahva kannatus näyttää sekä etelässä että väli- ja pohjois-Suomessa yhdistyvän RKP:n vahvaan kannatukseen. RKP:n tuki jakaantui näissä vaaleissa lähinnä Koivistolle, Väyrykselle ja Holkerille. Osittaiskorrelaatiokertoimien perusteella Koivisto on etelä-Suomessa menestynyt Väyrystä ja Holkeria paremmin RKP:n vahvan kannatuksen alueilla. Väli- ja pohjois-Suomessa Väyryksen hyvä menestys yhdistyy RKP:n vahvaan kannatukseen lähes yhtä voimakkaasti kuin Koivistonkin.

Valitsijamiesvaalissa ruotsinkielisen väestön ja RKP:n tuki Koivistolle kanavoitui lähes kokonaan Pro Koivisto -liikkeen listoille.

Kaikkein huonoimmin Koivisto näyttää menestyneen Keskustapuolueen vahvan kannatuksen alueilla. Itseisarvoltaan suurehko negatiiviset osittaiskorrelaatiokertoimet eivät tietenkään tarkoita sitä, että Koivisto olisi menettänyt kannatusta Keskustapuolueelle.

Koiviston kannatushan ylitti maan eri puolilla useimmissa kunnissa huomattavasti SDP:n ja SMP:n yhteisen kannatustason. Negatiivinen osittaiskorrelaatio kertoo, että Koiviston kannatuksen lisäys SDP:n ja SMP:n peruskannatukseen verrattuna oli kaikkein pienintä Keskustapuolueen vahvan kannatuksen alueilla. Keskustapuolue kykeni estämään vuoden omasta puolueestaan Koiviston laariin paremmin kuin mikään muu puolue.

Myös Kokoomuksen kannatuksen ja Koiviston kannatuksen välinen osittaiskorrelaatio on negatiivinen sekä etelä-Suomessa että väli- ja pohjois-Suomessa. Koiviston menestys näyttää siis myös Kokoomuksen vahvan kannatuksen alueilla olleen keskimääräistä heikompaa. Kokoomus ei kuitenkaan ole pystynyt rajoittamaan kannattajiensa antamaa tukea Koivistolle yhtä tehokkaasti kuin Keskustapuolue.

Valitsijamiesvaalissa (taulut 4 ja 5) Kokoomus ei menettänyt kannatusta muille puolueille yhtä paljon kuin suorassa vaalissa muiden puolueiden ehdokkaille. Kokoomuksen vaaliliittojen menestyksellä ei näytä olevan selvää yhteyttä Koiviston tukevien vaaliliittojen menestyksen kanssa.

Koiviston suorassa vaalissa saaman kannatuksen osittaiskorrelaatiot Vihreiden, SEP:n, LKP:n sekä väli- ja pohjois-Suomessa myös DEVA:n kannatuksen kanssa ovat nollan luokkaa. Tämä ei tarkoita sitä, ettei Koivisto olisi saanut ääniä kyseisten puolueiden kannattajilta. Koiviston

Taulu 4. Valitsijamiesvaaleihin osallistuneiden puolueiden kannatuksen muutoksen ja vaaleihin osallistumattomien puolueiden kannatuksen tason väliset osittaiskorrelaatiot etelä-Suomen kunnissa (N = 210)

	dSDP	dKESK	dKOK	dLIIKE88	dSMP	dDEVA
dKESK	-.10					
dKOK	-.11	-.25				
dLIIKE88	.06	.18	.00			
dSMP	.25	-.49	-.13	-.03		
dDEVA	-.34	-.01	.00	-.26	-.17	
ProKoi88	-.16	-.28	-.16	-.07	.08	-.07
VIHR87	.44	.08	-.05	.40	.21	-.28
SKL87	.06	.36	-.06	.29	-.12	.09
SEP87	.32	.04	-.03	.05	.03	-.06
LKP87	.33	.18	.01	.33	.12	-.36
dÄÄN.PROS	.49	.19	.13	.28	.29	-.14

d etumerkillä varustetut muuttujat kuvaavat kannatuksen muutoksen %-yksikköinä vuoden 1987 eduskuntavaaleihin verrattuna. Liike 88:n kannatusta verrataan SKDL:n kannatukseen vuonna 1987. Vuosiluvuilla 87 tai 88 varustetut muuttujat kuvaavat kannatuksen prosentuaalista tasoa ko. vuoden vaaleissa.

Kaikki osittaiskorrelaatiot on vakioitu RKP:n eduskuntavaalikannatuksella 1987.

Taulu 5. Valitsijamiesvaaleihin osallistuneiden puolueiden kannatuksen muutoksen ja vaaleihin osallistumattomien puolueiden kannatuksen tason väliset osittaiskorrelaatiot väli- ja pohjois-Suomen kunnissa (N = 235)

	dSDP	dKESK	dKOK	dLIIKE88	dSMP	dDEVA
dKESK	-.05					
dKOK	-.06	-.28				
dLIIKE88	-.05	.08	-.14			
dSMP	-.09	-.19	-.15	-.14		
dDEVA	-.09	-.20	-.05	-.33	-.11	
ProKoi88	-.21	-.36	-.03	.01	.04	-.05
VIHR87	.32	.15	-.10	-.02	.16	-.09
SKL87	.09	.25	.01	.07	.06	.19
SEP87	-.02	.03	-.10	.01	.11	.03
LKP87	.24	.11	-.06	.23	.08	-.22
dÄÄN.PROS	.53	.27	-.03	.12	.17	-.15

Ks. taulun 4 alaviitettä.

kannatuksen vaihtelu kunnasta toiseen voidaan kuitenkin selittää lähinnä suurten puolueiden, SDP:n, Kokoomuksen ja Keskustapuolueen ja näiden lisäksi RKP:n kannatuksen tasolla.

Valitsijamiesvaalissa SDP:n vaaliliitot näyttivät menestyneen hyvin Vihreiden ja LKP:n vahvan kannatuksen alueilla ja etelä-Suomessa myös SEP:n vahvan kannatuksen alueilla.

Kuuden vuoden takainen Koivisto-ilmiö kerääntänyt nyt myös äänestysvilkkauksessa. Äänestysprosentti nousi seitsemällä prosenttiyksiköllä viime vuoden eduskuntavaaleihin verrattuna. Äänestysaktiivisuuden lisäys hyödytti etelässä eniten Koivistoa. Etelä-Suomen kunnissa Koiviston kannatuksen ja äänestysprosentin muutoksen välinen korrelaatio on 0.36. Valitsijamiesvaalissa äänestysprosentin nousun ja SDP:n vaaliliittojen menestyksen välinen osittaiskorrelaatio on vielä tätäkin suurempi, 0.49 etelässä ja 0.53 väli- ja pohjois-Suomessa. Koivistolla on siis runsaasti sellaisia, paljolti puolueisiin sitoutumattomia tukijoita, jotka eivät vaivaudu äänestämään eduskuntavaaleissa.

Paavo Väyrysen kannatus

Paavo Väyrynen aloitti vaalikampanjansa verraten huonoista lähtöasemista. Kesällä 1987 tehdyissä mielipidetiedusteluissa vain 8–10 % vastaajista kannatti Väyrysen valintaa presidentiksi. Tämä oli vain puolet Keskustapuolueen vaikiintuneesta kannatuksesta. Radiouutisten presidenttipörssien mukaan Väyrystä kannattikin

kesällä 1987 vain noin puolet Keskustapuolueen kannattajista, eikä Väyrynen vielä tuolloin saanut sanottavaa lisätukea muista puolueista. (Taloustutkimus 1987)

Vaalikampanja

Väyrysen vaalikampanja oli täydellinen vastakohta Koiviston kampanjalle. Se oli myös oiva osoitus siitä, että ehdokas voi lisätä kannatustaan hyvin valittujen kampanjateemojen avulla. Vaalit eivät ole pelkkää imagopolitiikkaa, niinkuin eräät poliitikan tutkijat näyttävät viime vuosina uskooneen.

Väyrynen lähti liikkeelle aikaisin ja ruohonjuuritason tasolta. Hän kiersi sadoissa tilaisuuksissa maan eri puolilla ja julisti kaikissa vaalitalaisuuksissa samoja vaaliteemojaan.

Väyrynen korosti toistuvasti presidentti Koiviston roolia sinipunahallituksen isänä ja takuumiehenä. Väyrynen vaati maan sisäpoliittisen kurssin muutosta ja julisti olevansa ainoa todellinen vaihtoehto istuvalle presidentille. Tällä tavalla Väyrynen yhdisti toisiinsa presidenttiehdokkaan ja oppositiojohtajan roolin.

Hallituspohja tarjosi hyvät edellytykset maaseudulla harjoitettavalle oppositiopolitiikalle. Kun tähän vielä yhdistetään hallituspuolueiden käymä keskustelu rakennemuutoksesta ja markkinavoimien lisääntymisestä, oli huolestunut maaperä maaseudulla pohjustettu.

Väyrysen vaalikampanja tuotti tulosta. Hänen kannatuksensa kasvoi syksyllä 1987 enemmän

kuin kenenkään muun presidenttiehdokkaan. Radiouutisten presidenttipörssien mukaan noin 10 % kantansa ilmoittaneista kansalaisista kannatti viime vuoden elokuussa Väyrystä presidentiksi. Tammikuussa 1988 tehdyn vastaavan mielipidetiedustelun mukaan Väyrystä kannatti 16 % kantansa ilmoittaneista. Väyrysen kannatus oli vaalikampanjan aikana lisääntynyt erityisesti Keskustapuolueessa. Kesällä 1987 Väyrystä kannatti noin puolet keskustapuoluelaisista. Tammikuussa 1988 häntä kannatti kaksi kolmasosaa keskustapuoluelaisista. (Taloustutkimus 1987 ja 1988)

Vaalikampanjan viimeisinä kuukausina tilanetekijät antoivat uutta myötätuulta Väyrysen kampanjalle. Hallituksessa valmisteltavana olevat verotuksen kokonaisuudistus ja työelämän uudistushankkeet kärjistikivät selvästi hallituksen ja työnantajajärjestöjen välejä. Työnantajajärjestöt vastustivat jyrkästi hallituksen valmistelemia suunnitelmia työsuhteturvan parantamiseksi ja yrityskauppoihin liittyvistä neuvotteluvaihtoista. Työnantajat suhtautuivat epäluuloisesti myös hallituksen suunnitelmiin ryhtyä verottamaan tällä hetkellä verotuksen ulkopuolelle jääviä tuloja. Keskustelu uusista verolähteistä huolestutti myös metsänomistajia.

Tässä tilanteessa Väyrynen julisti Keskustapuolueen olevan Suomen suurin yrittäjäpuolue, joka kokoaa suojaansa sekä maatalousyrittäjät että muut yrittäjät. Kokoomus näyttää selvästi ryhmittyneen peruskannattajiensa, palkansaajien puolueeksi. Keskustapuolueella on nyt hyvä markkinarako lisätä kannatustaan yrittäjien ja työnantajien keskuudessa. Toisaalta SDP:llä ja Kokoomuksella saattaa sinipunahallituksessa olla vaikeuksia harjoittaa kansantaloudellisesti tarkoituksenmukaista talouspolitiikkaa siten, että ne samalla säilyttäisivät maaseutukannatuksensa entisellä tasolla.

Vaalitulos

Väyrynen sai suorassa vaalissa 20.2 % äänistä. Alueelliset erot hänen kannatuksessaan olivat suuria. Lapin ja Oulun vaalipiireissä hän sai lähes 40 % äänistä ja mainittujen vaalipiirien maaseutukunnissa lähes 50 % äänistä. Etelään päin tultaessa Väyrysen kannatus laskee tasaisesti. Uu-

dellamaalla hän sai 11 % ja Helsingissä vain 7 % äänistä.

Kuusi vuotta sitten pidetyssä valitsijamiesvaalissa Keskustapuolueen vaaliliitot saivat 16.8 % äänistä. Väyrynen sai nyt kaikissa vaalipiireissä enemmän ääniä kuin Virolaisen valitsijamiesehdokkaat kuusi vuotta sitten. Erityisesti pohjois-Suomessa Väyrynen menestyi Virolaista paremmin.

Keskustapuolueen viime vuoden eduskuntavaaleissa saamaan kannatukseen verrattuna Väyrynen menestyi hyvin pikemminkin etelä-Suomessa ja Vaasan läänissä. Näillä alueilla Väyrynen menestyi hyvin erityisesti RKP:n vahvan kannatuksen alueilla.

Keskustapuolueen ulkopuolelta saadusta tuesta huolimatta Väyrysen kannatus painottui vahvasti maaseudulle. Etelä-Suomen maaseudulla hänen kannatuksensa on yli kaksinkertainen kaupunkikannatukseen verrattuna ja pohjois-Suomesakin lähes kaksinkertainen kaupunkikannatukseen verrattuna.

Valitsijamiesvaalissa Keskustapuolue sai puoli prosenttiyksikköä enemmän ääniä (kaikista äänistä) kuin Väyrynen suorassa vaalissa.

Kannatus eri puolueissa

Väyrysen kannatus rakentui selvästi Keskustapuolueen kannatuksen varaan. Etelä-Suomen kunnissa Keskustapuolueen eduskuntavaalikkannatuksen ja Väyrysen kannatuksen välinen korrelaatio on 0.90, väli- ja pohjois-Suomessa 0.86.

Tauluissa 2 ja 3 tarkastellaan Väyrysen kannatuksen yhteyttä muiden puolueiden kannatuksen tasoon, kun Keskustapuolueen kannatus on vakioitu. Väyrynen näyttää menestyneen hyvin nimenomaan RKP:n vahvan kannatuksen alueilla. Väli- ja pohjois-Suomessa tämä yhteys on vielä selvempi kuin etelä-Suomessa. Etelä-Suomessa Väyrynen näyttää menestyneen hyvin myös SMP:n vahvan kannatuksen alueilla.

Myös valitsijamiesvaaleissa Keskustapuolue on menestynyt hyvin RKP:n vahvan kannatuksen alueilla ja melko hyvin myös SKL:n vahvan kannatuksen alueilla. Etelä-Suomessa Keskustapuolueen voitot yhdistyvät selvästi SMP:n tappioihin. Lisäksi Keskustapuolueen voitot yhdistyvät sekä etelässä että pohjoisessa Kokoomuksen tappioihin. Keskustapuolueen menestystä Kokoo-

muksen kustannuksella edistivät ilmeisesti tammikuussa 1988 virinneet riidat työelämän uudistamisesta.

Pro Koivisto -liikkeen vahvan kannatuksen alueilla (RKP:n kannatus vakioituna) Keskustapuolue näyttää menestyneen huonosti. Osa keskustapuoluealaisten tuesta Koivistolle on ehkä kanoitunut Pro Koivisto -liikkeen kautta.

Harri Holkerin kannatus

Harri Holkeri valittiin Kokoomuksen presidenttiehdokkaaksi jo vuonna 1986. Hän ehti varovaisesti käynnistää presidentinvaalikampanjansa jo ennen kuin hänet nimitettiin pääministeriksi keväällä 1987. Holkeri aloitti kampanjansa teemalla porvarillinen Suomi tarvitsee porvarillisen presidentin. Kampanjan kärki oli selvästi suunnattu istuvaa presidenttiä vastaan. Tultuaan pääministeriksi Holkeri muutti perusteellisesti kampanjaansa. Istuvaan presidenttiin suunnattu taistelukärki poistettiin. Tämän jälkeen vaalitaistelussa ei enää lainkaan käyty samanlaista sosialismikeskustelua kuin edellisissä presidentinvaaleissa.

Holkeri siirsi vaalikampanjakiekkonsa aloituksen tammikuulle 1988. Syksyn 1987 hän esiintyi pikemminkin pääministerin arvovallalla kuin presidenttiehdokkaana.

Vaalikampanjan aikana Koivisto ja Holkeri näyttivät monissa kysymyksissä olevan rintamalinjan samalla puolella. He edustivat hallituspuolueita ja konsensuspolitiikan jatkamista. Holkerin vaalikampanjaa näytti sävyttävän tietty identiteettiongelma. Ehdokkaalla oli vaikeuksia sovittaa yhteen presidenttiehdokkaan ja pääministerin roolia. Kampanjasta jäi tällöin puuttumaan poliittinen kärki. Kansalaisilla ei ollut helppoa muodostaa mielikuvaa siitä, missä suhteessa Holkeri olisi omaleimainen vaihtoehto maan presidentiksi.

Syksyn mittaan Holkerin kannatus oli mielialapidetusteluissa lievässä nousussa. Hänellä oli mielipidetiedusteluissa enemmän kannatusta kuin Väyrysellä, mutta kannatuksen ero kutistui koko ajan vaalien lähestyessä.

Radioutusten presidenttipörssien mukaan Holkeria kannatti syyskuussa 1987 noin 15 % kantansa ilmoittaneista vastaajista. Tammikuussa 1988 Holkeria kannatti 18 % kantansa ilmoittaneista. Kannatuksen lievä nousu perustui puo-

lueuskollisuuden lisääntymiseen kokoomuslaisten keskuudessa. Alkukysyksiä noin puolet kokoomuslaisista ilmoitti kannattavansa Holkeria. Tammikuussa 1988 runsaat 60 % kokoomuslaisista kannatti Holkeria. (Taloustutkimus 1987 ja 1988)

Tammikuussa 1988 syntyneet jännitteet työelämän uudistamisessa ja verotuksen kokonaisuudistuksessa luultavasti heikensivät Holkerin vaalimenestystä.

Vaalitulos

Holkeri sai suorassa vaalissa 18,0 % äänistä. Kannatuksen alueelliset vaihtelut olivat suuria, kuten Väyryselläkin. Holkerin ja Väyrysen kannatuksen alueelliset vaihtelut ovat käänteisiä. Holkeri menestyy hyvin etelässä ja kaupungeissa. Väyrynen menestyy hyvin pohjoisessa ja maaseudulla. Maaseudun ja kaupungin väliset kannatuserot eivät Holkerilla kuitenkaan ole yhtä suuria kuin Väyrysellä.

Holkeri menestyi nyt lähes yhtä hyvin kuin Kokoomus kuusi vuotta sitten valitsijamiesvaalissa. Helsingissä ja Uudellamaalla Holkeri menestyi nyt paremmin kuin kuusi vuotta sitten. Muualla maassa ja erityisesti pohjois-Suomessa hän menestyi huonommin kuin kuusi vuotta sitten.

Kokoomuksen kannatus on kuitenkin tuntuvasti noussut kuluneen kuuden vuoden aikana. Holkeri menestyi nyt kaikissa vaalipiireissä huonommin kuin Kokoomus viime vuoden eduskuntavaaleissa.

Valitsijamiesvaalissa Kokoomus sai nyt 19,3 % kaikista äänistä (hylätyt äänit mukaan lukien), 1,3 %-yksikköä enemmän kuin Holkeri suorassa vaalissa.

Kannatus eri puolueissa

Holkerin peruskannatus rakentui selvästi kokoomuslaisten tuen varaan. Etelä-Suomen kunnissa Holkerin kannatuksen ja Kokoomuksen eduskuntavaalikannatuksen välinen korrelaatio on 0,84, väli- ja pohjois-Suomessa 0,93. Joka tapauksessa Holkerin kannatus jäi 5 %-yksikköä Kokoomuksen eduskuntavaalikannatuksen alapuolelle. Noin viidesosa kokoomuslaisista on ilmeisesti äänestänyt Koivistoa. Vastaavasti Holkeri on saanut lisäkannatusta lähinnä RKP:stä (taulut 2 ja 3). Holkeri ei kuitenkaan onnistunut

keräämään lisätukea muista porvarillisista puolueista yhtä hyvin kuin Väyrynen.

Valitsijamiesvaalissa Kokoomuksen tappiot näyttävät selvimmin kytkeytyvän Keskustapuolueen voittoihin (taulut 4 ja 5). Voidaan sanoa, että Holkerin kannatus jauhautui vaaleissa Koiviston imagon ja Väyrysen ärhäkän oppositiopolitiikan väliin.

Kalevi Kivistön kannatus

Kalevi Kivistö ei näissä vaaleissa ollut virallisesti SKDL:n ehdokas, kuten kuusi vuotta sitten. Kivistön tueksi haluttiin nyt kerätä kannatusta SKDL:ää avarammalta pohjalta. Tätä varten perustettiin kesällä 1987 Liike 88, jonka ehdokkaana Kivistö presidentinvaalissa esiintyi. Liike 88:n yhtenä tarkoituksena oli ylittää SKDL:n raja vasemmalle, saada tukea SKP:n kummankin osapuolen kannattajilta. Lisäksi Liike 88:n tarkoituksena oli avartaa Kivistön kannatuspohjaa mm. Vihreiden ja erilaisten yleisdemokraattien suuntaan.

Muiden oppositioehdokkaiden tapaan Kivistö kampanjoi jo syksyllä 1987. Hänen omaleimaisimmat vaaliteemansa liittyivät ympäristönsuojeluun, kehitysapuun ja pakolaispolitiikkaan. Pienituloisten aseman turvaamisessa Kivistön linja oli samansuuntainen kuin Kajanojankin. Presidentin valtaoikeuksista Kivistön näkemykset tulivat lähelle Koivistoa.

Vaalitulos

Kivistö sai suorassa vaalissa 10.4 % äänistä. Suhteellisesti eniten hän sai kannatusta Lapin läänissä (17.6 %) ja vähiten Kymen läänissä (5.5 %).

Edellisissä presidentinvaaleissa Kivistön tukena oli myös SKP:n vähemmistö, jolla nyt oli oma ehdokas vaaleissa. Siitä huolimatta Kivistön suorassa vaalissa saama kannatus nousi kuitenkin samaan kuin SKDL:n vaaliliittojen edellisissä presidentinvaaleissa. SKDL:n eduskuntavaalikannatukseen verrattuna Kivistö eteni etenkin etelä-Suomessa.

Kivistö sai suorassa vaalissa 1.2 %-yksikköä enemmän ääniä kuin Liike 88 valitsijamiesvaalissa. Kivistö oli Koiviston ohella ainoa ehdokas, joka menestyi suorassa vaalissa paremmin kuin hänen takanaan oleva vaaliliitto valitsijamiesvaalissa. Ehdokkaan myönteiseksi koettu imago se-

littää ilmeisesti sekä Koiviston että Kivistön kohdalla sen, että he menestyivät suorassa vaalissa paremmin kuin valitsijamiesvaalissa.

Kannatus eri puolueissa

Kivistö sai peruskannatuksensa SKDL:stä. Kivistön suorassa vaalissa saaman kannatuksen ja SDKL:n eduskuntavaalikannatuksen välinen korrelaatio on etelä-Suomen kunnissa 0.88 sekä väli- ja pohjois-Suomessa 0.94. Kaikkia SKDL:n äänestäjiä Kivistö ei saanut kannattajikseen. Koivisto vei suorassa vaalissa ääniä myös SKDL:stä, mutta valitsijamiesvaalissa ei osittaiskorrelaatiokertoimien perusteella (taulut 4 ja 5) havaita mitään yhteyttä SDP:n voittojen ja Liike 88:n tappioiden välillä. Liike 88:n kannatuksen muutoksella tarkoitetaan tauluissa 4 ja 5 kannatuksen muutosta SKDL:n eduskuntavaalikannatukseen verrattuna.

Kivistö on selvästi saanut lisätukea muista puolueista. Suorassa vaalissa Kivistö on menestynyt hyvin DEVA:n vahvan kannatuksen alueilla. Valitsijamiesvaalissa Liike 88:n voitot yhdistyvät DEVA:n tappioihin. Sekä Kivistö että Liike 88 menestyivät hyvin LKP:n vahvan kannatuksen alueilla ja etelä-Suomessa Vihreiden vahvan kannatuksen alueilla.

Myös Kivistö näyttää hyötynneen äänestysaktiivisuuden noususta, ei kuitenkaan yhtä paljon kuin Koivisto.

Jouko Kajanojan kannatus

Jouko Kajanojan kampanjateemat olivat SKP:n perinteisten ohjelmien mukaisia. Hän arvosteli hallitusta ja konsensuspolitiikkaa, korosti Neuvostoliiton erityisasemaa Suomen ulkopolitiikassa, kantoi huolta pienituloisten asemasta, korosti eduskunnan valtaa ja samalla presidentin keskeistä asemaa ulkopolitiikan johtajana.

Kajanojan kampanja ei vedonnut edes DEVA:n perinteisiin kannattajiin. Viime eduskuntavaaleissa DEVA:a kannatti 4.2 % äänestäjistä. Presidentinvaalissa Kajanojaa kannatti vain 1.4 % äänestäjistä. Valitsijamiesvaalissa DEVA sai 1.8 % äänistä.

Kajanojan tappiot yhdistyvät selvästi Kivistön hyvään vaalimenestykseen DEVA:n vahvan kannatuksen alueilla. Valitsijamiesvaalissa DEVA:n tappiot yhdistyvät lähinnä SDP:n ja Liike 88:n

hyvään vaalimenestykseen. Lisäksi osa devalaista on saattanut jäädä vaalipäivinä kotiin.

Hylätyt äänestysliput

Presidentinvaalin ääntenlaskennassa hylättiin enätysmäärä vaalilippuja. Suorassa vaalissa hylättiin 2.1 % ja valitsijamiesvaalissa 4.8 % vaalilipuista.

Hylätyt vaaliliput voidaan jakaa kahteen ryhmään. Osa vaalilipuista hylättiin epäselvien tai virheellisten merkintöjen takia. Tavallinen virhe oli, että presidenttiehdokkaan numero oli kirjoitettu valitsijamiesvaalin vaalilippuun ja päinvastoin. Toinen osa hylätyistä vaalilipuista oli tietoisia kannanottoja. Tällaisiksi on laskettava myös valitsijamiesvaalissa jätetyt tyhjät vaaliliput, joita oli noin 2 % kaikista vaalilipuista.

Jotkut äänestäjät siis halusivat äänestää vain suorassa vaalissa. Valitsijamiesvaalissa hylättyjä ääniä oli keskimääräistä enemmän Koiviston ja pohjois-Suomessa myös Kivistön vahvan kannatuksen alueilla. Hylättyjä ääniä oli keskimääräistä vähemmän Värysen vahvan kannatuksen alueilla.

Valitsijamiesvaalissa hylättyjä ääniä oli keskimääräistä enemmän LKP:n, RKP:n ja Vihreiden vahvan kannatuksen alueilla sekä kunnissa, joissa äänestysaktiivisuus nousi runsaasti viime vuoden eduskuntavaaleihin verrattuna.

Vain yhdellä vaalilipulla äänestäneet olivat siis tyyppillisimmin ihmisiä, joiden oma puolue ei ollut mukana valitsijamiesvaalissa tai ihmisiä, jotka eivät äänestä eduskuntavaaleissa.

Puoluesamaistuminen, ehdokkaiden imago ja kampanjateemat vaalikannatuksen selittäjinä

Presidenttiehdokkaiden saamaa kannatusta voidaan selittää 1. kansalaisten perinteisellä puoluesamaistumisella, 2. ehdokkaiden imagolla ja 3. vaalitaistelussa esiin nostetuilla kampanjateemoilla.

Koivistoa lukuun ottamatta kansalaisten puoluesamaistuminen selittää enimmäns osan presidenttiehdokkaiden saamasta kannatuksesta. Suurin osa kansalaisista on äänestänyt oman puolueensa presidenttiehdokasta. Niiden puolueiden kannattajat, jotka eivät voineet äänestää oman

puolueensa ehdokasta, ovat enimmäkseen äänestäneet toisten puolueiden presidenttiehdokkaita. Oman puolueen ehdokkaan puuttuminen näyttää selvästi passivoineen vain RKP:n kannattajia Vaasan vaalipiirissä. Niiden puolueiden kannattajat, jotka eivät ole voineet äänestää oman puolueensa listoja, ovat kuitenkin olleet valitsijamiesvaalissa haluttomampia äänestämään kuin suorassa vaalissa. On ollut helpompi antaa ääni toisen puolueen presidenttiehdokkaalle kuin toisen puolueen valitsijamiesehdokkaalle.

SDP:n tuki on antanut rungon myös Koiviston kannatukselle. Lähes kaikki sosialidemokraatit ovat äänestäneet Koivistoa. Mutta tämän lisäksi Koivisto on myönteisellä imagollaan kerännyt kansalaisten puoluesamaistumisesta riippumatta noin puolet kannatuksestaan. Kampanjateemoillaan Koivisto ei lisännyt kannatustaan. Pikemminkin hänen kannatuksensa vähän laski vaalikampanjan aikana.

Värysen peruskannatus rakentui Keskustapuolueen tuen varaan. Toiseksi Värynen sai tukea niiltä keskustan valtuuskuntaan kuuluvilta puolueilta, lähinnä RKP:ltä ja SKL:ltä, jotka eivät olleet puolueina mukana vaaleissa. On vaikea sanoa, missä määrin näiltä puolueilta tullut tuki selittyy kampanjateemojen avulla ja missä määrin on kysymys siitä, että kyseisillä puolueilla ei ollut vaaleissa omia ehdokkaita.

Sen sijaan tilannetekijät ja kampanjateemat ovat mitä ilmeisimmin vaikuttaneet siihen tukeen, jonka Värynen ja Keskustapuolue saivat kokoomuslaisilta ja SMP:läisiltä äänestäjiltä.

Holkerin peruskannatus rakentui kokoomuslaisten tuen varaan. Holkeri ei kuitenkaan onnistunut yhtä hyvin kuin Värynen estämään vuotoa omasta puolueestaan Koiviston suuntaan. Holkeri ja Kokoomus saivat vaaleissa osan RKP:läisten äänistä. Sen paremmin Holkerin imago kuin hänen vaalikampanjateemiansakaan eivät tuoneet hänelle lisätukea muista puolueista. Päinvastoin Värynen pystyi ärhäkällä oppositiopolitiikallaan viemään Holkerilta osan kokoomuslaisten tuestakin.

Kivistön peruskannatus rakentui SKDL:n tuen varaan. Lisäksi Kivistö sai myönteiseen imagoonsa ja vaalikampanjateemoihinsa perustuen lisätukea DEVA:sta, Vihreiltä ja LKP:stä. DEVAlaisilta saatuun tukeen saattoi vaikuttaa myös se, ettei Kajanojaa pidetty uskottavana vaihtoehto-

na. Meniväthän lopulta kaikki valitsijamiesvaalissa DEVA:lle annetut äänet siinä mielessä hukkaan, ettei niillä saatu yhtään valitsijamiestä.

Presidenttiehdokkaiden kannatuksen puolueperustassa ei näytä olevan kovin suuria etelän ja pohjoisen välisiä eroja. Eri puolueiden kannatuksen taso toki vaihtelee alueittain ja tämä vaikuttaa samalla kunkin presidenttiehdokkaan kannatuksen tasoon maan eri osissa.

Kivistö on hyötynyt Vihreiden tuesta enemmän etelässä kuin pohjoisessa. Värynen taas on saanut lisätukea SMP:ltä paremmin etelässä kuin pohjoisessa.

Holkerin tappiot ja Koiviston voitot yhdistyvät toisiinsa etelässä vähän selvemmin kuin pohjoisessa. Holkerin tappiot ja Värysen voitot taas yhdistyvät toisiinsa pohjoisessa vähän selvemmin kuin etelässä.

KIRJALLISUUS

- Eduskuntavaalit 1987. Ennakkolaskennan tulokset. Yleisradion tietohallinto-osasto 1987.
- Martikainen, Tuomo & Yrjönen, Risto: Koivisto-ilmiö, äänestysaktiivisuus ja puolueiden välinen kilpailu. Teoksessa Risto Sankiaho (toim.): *Kun kansa valitsi Koiviston*. Lehtimiehet Yhtymä, Jyväskylä 1983, s. 181—196.
- Paloheimo, Heikki: Eduskuntavaalien 1987 kannatussiirtymät. Viitekehys ja tulosten tulkintaa. *Politiikka* N:o 1, 1988.
- Rantala, Onni: *Suomen poliittiset alueet I. Poliittisten aatteiden levinneisyys 1907—1958*. Toinen uudistettu ja täydennetty painos. Turku 1970.
- SYSTAT: *The System for Statistics*. Systat Inc., Evanston, Illinois 1985.
- Taloustutkimus Oy: *Presidenttipörssi*. Radion uutistoimitus. Haastatteluaineistoja elokuu-joulukuu 1987.
- Taloustutkimus Oy: *Presidenttipörssi*. Radion uutistoimitus. Haastatteluaineistoja tammikuu 1988.
- Tasavallan presidentin vaalit 1988. Ennakkolaskennan tulokset. Yleisradion tietohallinto-osasto 1988.